

עודי מעם ה' עושה שמים וארץ

אוצר מפרשים

"תלמודו בידו"

על פרק

המפקיד

נספח לקובץ תלמודו בידו

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי

[דף לג:] ואפילו לר' מאיר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הני מילי כגון

פירות דקל דעבידי דאתו.

ומכל מקום איכא למידק דהא ר' מאיר ודאי אפילו במאי ללא עביד דאתי אמרה, כדחגיאל (קדושין ס"ג). האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר, לאחר שתשחררי, לאחר שתתגיירי, לאחר שתתגיירי, לאחר שתמות אחותך, לאחר שיחלוץ לך יבמידך, מקודשת, דברי ר' מאיר, והני כלהו מי יימר דאתו, ותיראו בתוספות דשאני התם דכיון שהגוף הנקנה בעולם אלא שאינו ברשותו, אע"ג ללא עביד דאתי, נקנה טפי מדבר דליתיה בעולם כלל, ואע"ג דעביד דאתי.

(רשב"א)

[דף לד.] איכא בינייהו קושיא דר' זירא.

אפשר דנפקא מיניה לדינא בשבח גיזות וולדות שלאחר שנגנבה, ללשינא דסמוך לגנבה, הוא לשומר.

(מהר"ם שי"ף)

[דף לד:] משביעין אותו שבועה ברשותו.

פירש, אתא לאשמועינן שאעפ"י שהוא רוצה לשלם מעצמו דכד"א נהמניה דהא קפיד אממונא דחברי' ולא בעי למגזלי' אפ"ה חיישינן דללמא פריש מלאו דגזלה ולא פריש מלאו ללא תחמוד, ללא תחמוד לחינשי בלא דמי משמע.

(ר"ן)

[דף לה.] ונהמניה לזה למלוה נמי בהא כמה הוה שוה.

והקשה בספר קהיון דיונה בשלמא לענין שאינו ברשותו שייך להאמינו דברי ושמא הוא משא"כ לענין דמי שוויה אידך שייך להאמינו כיון דלוה ידע דמשקר ע"פ.

ולענ"ד נראה דלא קשיא מידי וכן נראה ליישב כל השיטה דהא דמוקי רב כהנא למתני' במאמינו אע"ג דסתמא קתני מ"מ משמע ליה דסתמא דמלתא הכי הוא דאי לאו שהיה הלוה מחזיק המלוה לנאמן לא היה משכין אצלו מעיקרא דשמא יטעון שנהאנס המשכון מידו ויגבה כל חובו ממנו כמו שכתבתי לעיל, אע"ג שיטרכך לישבע הא קי"ל בריש מכילתין דמאן דחשיד אממונא חשיד אשבעתא אי לאו משום חשש ספק מלוה ישנה והכא ע"כ ידע הלוה דנפשן שאין לו שום עסק חשש ספק מלוה ישנה עם המלוה דלכ"כ כ"ש שלא היה ממשכן אצלו אלא על כרחך שמחזיקו לאיש נאמן ומש"ה אינו רוצה נמי להשביעו שאינה ברשותו, ועל זה מקשה הש"ס שפיר דל"כ להימניה נמי כמה הוה

שזה, ואם נפשך לומר לענין זה ודאי איתרע נאמנותו אכל הלוה כיון דכרי לו שמסקר אם כן כ"ש
שיש לו לחוסדו עכשיו שהיא ברשותו ועיניו נתן בה לכיון שהעני פניו לכפור במאי ידע ביה חבריה
כ"ש במאי ללא ידע, ועוד ללא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע ומורה היתרא. ותדע להכי הוא דהא
אמרין בשמעתין למשביעין אותו שאינה ברשותו והיינו ע"כ שזוהי המשנה מדרמיני עליה
ממתניתין ורע"ג שבימי חכמי המשנה עדיין לא נתקנה שזוהי היסת על שום טענה שצין אדם
לחבירו וע"כ היינו משום שסמכו עצמם על החזקה דאין אדם מעיז ואחזקי אינשי בגזלנא לא
מחזקינן וחזקה כל מה שביד אדם הוא שלו כמ"ש בריש מכילתין, אבל לענין שאינו ברשותו ראו
לתקן שזוהי כיון שמשלם חיישינן שמא עיניו נתן בה ללא תחמוד בלא דמי משמע.

ומכל הנך טעמים מקשה שפיר ממה נפשך אם עדיין מחזיקו לנאמן להימניה כמה
שוויה ואם יודע שמסקר בזה כ"ש שיש לו להשביעו שאינה ברשותו וק"ו גמור הוא,
ומשני הש"ס דלעולם מחזיקו לנאמן ואפ"ה אינו מאמינו בדמי שוויו דמימר אמר
לא קים ליה בגווייה שפיר

ועל זה מקשה הש"ס אם כן למלוה לא קים ליה בגווייה כמו הלוה ולהמניה מלוה ללוה, ונראה לי
דקשיא ליה ארישא דמתני' כיון שאין המשכון שזה כדמי הלוואה ע"כ שהמלוה מחזיק ללוה גם כן
לנאמן שהרי הלוה לו מעות יותר בלא משכון ובלא שטר וא"כ יכול לטעון להד"ס ואף אם הלוה
בעדים יטעון פרעתי, אלא על כרחך שמחזיקו לנאמן ואם כן יאמינו גם כן עכשיו ויתלה הטעות
בעצמו כיון דלא קים ליה בגווייה שפיר, ומשני הש"ס לזה מקיים במלוה תומת ישרים פי' כמו
שהיה ישר ונאמן בשעת הלוואה עודנו מחזיק בתומו עד היום אבל מלוה מקיים בזה סלף בוגדים
ואף שמעיקרא החזיקו לנאמן אפ"ה חושש שמא היה כשר והשתא הוא לאיתרע ומסלף דרכו ודוק
היטב שנראה לענ"ד ברורים בטעמים. ובמה שכתבתי דקושיית וליהמניה מלוה ללוה קאי אבבא
דרישא אחי שפיר דליהמניה לפוטרו משבועה משא"כ אי קאי אסיפא תקשה קושית בעל תורת חיים
שהרי כתבו התוספות דאינו רואה להאמינו להפקיד מעותיו ע"ש בתורת חיים ודו"ק.

(פני יהושע)

[דף לה:] א"ר זירא פעמים שהבעלים משלמים כמה פרות לשוכר.

כלה שקלא וטריא דהכא אליבא דרבנן היא, ורע"ג דלית הלכתא כוותייהו.

(ריטב"א)

[דף לו.] כי תשבע מעצמה.

משמע כדריש לקיש והאי "כי תשבע" בלשון אי דרשינן לה, אם תשבע דהיינו
מעצמו ולא שזוהי דיינין שהיא בעל כרחו, ורב דריש ליה בלשון דהא שהרי תשבע
הרבה ישבעו על פי בית דין ועלה נמי כתיב קרבן עולה ויורד בשאין זה כפירת
מזון שתחייבנו אשם.

(רש"י שבועות דף מ"ט:)

[דף לו:] **דעלויי עלייה לשמירתו.**

לשומר שְׂכר מסר נפשיה לנטורי טפי משומר חנם שהרי שומר שְׂכר חייב בגניבה ואבדה.

(רש"י בבא קמא י"א:)

[דף לו:] **לא מהימן לי.**

איני מאמינו בשבועה, אני אומר שהוא רשע ואין לי להאמין אדם בשבועה על כרחי אלא אם כן האמנתיו מתחילה להפקיד אצלו או להתנות עמו.

(רש"י בבא קמא מציעא דף ג.)

[דף לו:] **את מהימנת לי בשבועה.**

לפי טעם זה אם השני נאמן יותר מן הראשון נראה דפטור, אבל בהמפקיד (שם) איכא טעמא אחרינא דאין ראוני שיהא פקדוני ביד אחר, ואין שני טעמים הללו שוין כלמוכח התם.

(תוס' בבא קמא דף יא:)

[דף לו:] **כל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא.**

כלומר לא תימא הא דמחייב רבה טעמיה משום דסבר כמ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אבל למאן דאמר דפטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס, ה"נ פטור, ואם כן איכא למימר מאן דלא דאין כי האי דינא נמי דיינא הוא, דאטו היכא דפליגי תרי תנאי או אמוראי וסוגיין לעלמא כחד מנייהו וקם דיינא ועבדי כדאידיך לאו דיינא הוא, לכך קאמר דהכא מאן דפטור לאו דיינא הוא כלל, דאפילו למאן דאמר פטור קאמר רבה דחייב, ללא מיבעיא למ"ד וכו'.

(תורת חיים - מהר"ם שיף)

[דף לח.] **ה"ק השתא דאמור רבנן לא נזבין דחיישינן שמא עשאן וכו'.**

כלומר דהא דאמר רב נחמן בר יצחק שמא עשאן, לא שעשה כן בדין ובהוראת בית דין, אלא דחיישינן שמא המפקיד אינו מהוגן ועשאן תרומה על מקום אחר שלא כהוגן, ומשום האי חששא אמור רבנן מעיקרא ללא יגע בהן, ובתך דאמור לא יגע בהן מהאי חששא, אמרו שיכול בעל הבית מעתה לעשותן תרומה על מקום אחר אפילו לכתחילה ובהוראת בית דין.

(ריטב"א)

[דף לח:]: **מדרבן שמעון בן גמליאל נשמע דמורידין קרוב לנכסי קטן.**
פירוש, ללאו מי אמר רבי שמעון בן גמליאל מוכרו מפני השבת אבדה, אלמא כיון
לאיכא ודאי פסידא עושים להם תקנה, ואף על פי שאפשר שיהא לו הפסד במכירה
זו שמא יוקרו הפירות, שאין מניחין את הודאי ותופסים את הספק, הכי נמי גבי
שבוי כיון דודאי אית ליה פסידא שיצורו שדותיו, מורידין לתוכן קרוב אף על פי
שאפשר למפסיד להו, וכו'.

ומדרבנן נשמע לאין מורידין קרוב לנכסי שבוי, לקא סלקא דעתין לטעמייהו דרבנן
משום דסבירי להו לאף על גב לאיכא ודאי פסידא, כיון דאפשר נמי לאיכא פסידא
במכירתן (שמא יוקירו) מוטב שיפסדו מאליהן ולא יפסדו בתקנת בית דין, הכי נמי
אין מורידין מהאי טעמא גופיה. הרמב"ן והרשב"א והר"ן.

(שיטמ"ק)

[דף לט.]: **בית דין יורדין לנכסיו ומעמידין אפטרופוס.**
פירוש דכי אמרינן דאפטרופא דלקנני לא מוקמינן, היינו כשארין לטרוח בנכסים
לעבוד אותם שהוא טורח גדול ואין אדם רואה לטרוח בזה אלא בנכסי יתומים.
(שיטה מקובצת בשם הריטב"א)

[דף לט.]: **שפיר קאמר לך דכתיב ויכר יוסף וגו'.**
איכא למידק למה ליה לרב חסדא להאי טעמא הא ודאי דינא קאמר ליה, דאם
אמר ללא ידע ליה ליתיה ראייה לאחווה הוא, ואפי' הניחו בחתימת זקן, ואיהו נמי
מאי קא מתרעם (נמי) [עליה] קמיה לרב חסדא. וי"ל דמשום דהוה מוחזק בגברא
אלמא וסקרא, הוה קביל (מיניה) [עליה] קמיה לרב חסדא לומר דמחמת רמאותו
הוה טעין כד. ואהדר ליה רב חסדא דבטענה זו לא מנכר דרמאות קאמר, דכיון
דהניחו בלא חתימת זקן הא גרמא ליה, דכתיב "ויכר יוסף את אחיו והם לא
הכירוהו".

(חדושי הרשב"א)

[דף מא.]: **מתקיף לה רב ששת וכו' עד וקסבר שואל שלא מדעת גזלן הוי.**
וכתב תלמיד הר"ף וזה לשונו, רבי יעקב לא ראה לומר כגון שנטלה על מנת להביא
גוזלות כדאמר רב ששת, משום דקסבר שואל שלא מדעת שואל הוי וכו'.

(שיטה מקובצת בשם תוס' ר"פ)

[דף מב.] וא"ר יצחק, לעולם ישליש אדם את מעותיו.

יש לפרש "שליש בקרקע", דהיינו שניחא השליש בקרקע כדלקמן "כספיה אין להם שמירה אלא בקרקע". וי"ל עוד דר"ל השליש ממה שיש לו יקנה לו קרקע.

(מהרש"א)

[דף מב.] אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי נו'

כוונת הענין הוא אחד, אבל משמעות דורשין איכא בינייהו, מ"ד אלא בדבר הסמוי כו' דריש "באסמיק" מלשון סימוי עין. ומ"ד אלא בדבר שהעין כו' משמע ליה "באסמיק" כפשוטו מלשון אולר, בדבר המונח באולר ואין העין שולט בו הברכה מלויה, וכו'.

(מהרש"א)

[דף מב.] ההולך למוד את גורנו כו' התחיל למוד גורנו כו'.

ומה שצא למדוד אפשר כדי למכרו או מקום מעשרות ללא ניתן במאומד.

(מהרש"א)

[דף מב.] מדד ואחר כך בירך.

לכאורא משמע דר"ל שאמר ברוך השולח כו' (עיין ברכות יב תד"ה ברכה אחת) לזה הוא ג"כ כעין תפלה כמס"א בפסחים (ק"ז ע"ב) ללכותא גואל ישראל ע"ש בפירוש רש"י, ולשון הרמב"ם פרק י' מהל' ברכות הלכה כ"ב "מדד ואחר כך בקש רחמים כו'" ונ"ל דה"יהי רצון" והברוך הוא ברכה אחת, וברוך הוא חתימת הברכה, כמו תפלת הדרך וברכת י"ח.

(רש"ש)

[דף מב.] ומודה שמואל בע"ש בין השמשות.

פירוש, סמוך לערב ולא בין השמשות ממש, ללא אטרחוהו רבנן לפי שהוא טרוד בכבוד שבת.

(רא"ש)

[דף מב.] **ביני אורבי.**

כדגרסינן בגמ' להסותפין, כותל כפיסין ד' טפחים, אריח מכאן שהוא טפח ומחאה
שיעור חלי לבינה, ואריח מכאן כנגדו, הרי ג' טפחים, נשאר טפח בין שני אריחין
ממלאו באבנים קטנים וטיט, ונקרא "ביני אורבי".

(רבינו חננאל)

בין דימוס שמכאן ובין דימוס שמכאן ונתן טיט באמצע.

(רש"י בב"ב דף ג.)

[דף מב:]

אמרה לא אמור לי דלאו דידיה נינהו, דאקברינהו.

הייתי סבורה שמא הן של בני ועומדים להולאה, ומעות כאלו אין לנו רגילין
לקוברן.

(רא"ש סימן כג)

כלומר והייתי סבורה שהוא כריך אותם להולאה ושלל הפקידים אללי אלל לפי שעה,
ולפיכך לא קברתים, הלכך לא פשעה כלל.

(נמוקי יוסף)

[דף מב.] **מתני' המפקיד מעות אצל שולחני.**

אם הפקידן כרוזין לא ישתמש בהן. ללהכי הפקידן אכלו כרוזין ללא הוה בעי
ללישתמש בהן.

מותרין ישתמש בהן. שלדעת כן הפקידן אכלו מותרין, שיתעסק בהן שיחליפם.

הפקידן אכל בעה"ב בין כך ובין כך. בין כרוזין ובין מותרין לא ישתמש בהן, ללהכי
הפקידן אכל בעה"ב שהוא יודע שבעה"ב אין דרכו לפרוט ולהחליף, ולא חשש אם
כרוזין אם מותרין.

הפקידן אכל חנווני הרי הוא כבעה"ב. שאינו רגיל בחילופין כשולחני ובין כך ובין
כך לא יגע בהן.

רבי יהודה אומר כשולחני. לפעמים נמי הוא רגיל להחליף כשולחני, לפיכך דינו
כשולחני.

(רש"י מעילה דף כ"א:)

[דף מג.] **ואם מותרין ישתמש בהן, לפיכך אם הוציא, מעל הגזבר.**
מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוסיאו בתורת חלין, אם עשה השליח שליחותו, המשלח הוא שמעל.
(רמב"ם הלכות מעילה פרק ז' הלכה א')

[דף מג.] **אמר רבא האי מאן דגזל וכו' מעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה וכו'.**

דכיון דכי איתיה הדרא בעינה ושויא ליה ארבעה זוזי מעיקרא גזל מיניה חד זוזא והשתא קא גזיל תלתא זוזי יתירי הילכך כשעת הגזלה קרינא ביה.
(שיטה מקובצת בשם הראב"ד)

[דף מג.] **אמר רבה, האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה וכו' תברה או שתייה משלם ד'.**

פירוש, לאע"ג דכל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה, הא נמי שעת הגזלה היא לחייבו עליה, כיון דעד השתא הוה הדרא למרה בעינא, ומיהו היכא דמעיקרא שויא טפי, משלם כדמעיקרא, כאילו איתבר ממילא, דמשום דהדר וגזלה השתא אינו נשכר, והא כתיבנא לה צפרק מרובה כס"ד.

(ריטב"א)

[דף מג.] **רבי עקיבא אומר כשעת התביעה.**

כלומר אם גזל רחל שאינה טעונה ונטענת אלכו וגזזה ואח"כ תבעו בבית דין, גזלה חוזרת בעיניה, ואינו משלם לא את גזותיה ולא את ולדותיה, אבל אם בשעה שתבעו בבית דין היתה טעונה ואפילו שקדם וגזזה לאחר תביעה או שילדה, משלם אותה ואת גזותיה ואת ולדותיה, דברי רבי עקיבא.

(רי"ף)

הדרן עלך פרק המפקיד